

Islāma finanšu sistēmas tiesiskais regulējums dažādu tiesību sistēmu jurisdikcijās

Mārtiņš Smilga

Rīgas Stradiņa universitātes doktorantūra, Latvija

Ievads. Lielākā daļa Islāma valstu finanšu iestāžu darbojas vidē, kur to tiesiskais regulējums sastāv no jaukto tiesību sistēmas. Islāma likumi (Šariats) pastāv sadarbībā ar vispārējām civiltiesībām un attiecas uz visiem civiltiesību subjektiem. Malaizijas Islāma banku un finanšu sistēmas tiesiskais regulējums ir noteikts Malaizijas Civillikumā. Savukārt Irānā visas Islāma bankas un finanšu iestādes ir pakļautas un to darbība ir noteikta Šariatā. Atšķirībā no Malaizijas, Irānas vienotā tiesību sistēma finanšu iestāžu darbību ir padarījusi vienkāršāku un vieglāku, bet abu šo valstu finanšu sistēmā katram darījumam, finanšu produktam, pieņemtajam dokumentam un rīcībai jāatbilst Šariata principiem.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Šī darba, kam ir tieša savstarpēja saistība ar autora zinātnisko darbu "Islāma finanšu sistēmas tiesiskais regulējums un riski sadarbībai ar Islāma bankām", mērķis un uzdevums ir, izmantojot salīdzinošo jeb komparatīvo metodi, sistēmiskās analīzes, statistisko datu apstrādes un aprakstošo metodi, pierādīt atšķirīgas izvēles iespējas nepieciešamību Latvijas finanšu tirgū, kas ir visas sabiedrības interesēs.

Rezultāti. Šariata bezprocentu filozofijas pamatprincips ir izslēgt "izmantošanu" no vienas puses, lai veicinātu citu rezultātu apmaiņu, kas nosaka, ka peļņa nāk ar atbildību, un tā ir atbildība (katrai no darījuma pusēm) par uzņemto risku. Nauda pati par sevi nedrīkst radīt peļņu, tā Šariatā izpratnē ir augļošana. Šāda no Šariata principiem nākusi pieeja daudzās tradicionālo finanšu pakalpojumu sniedzēju valstīs jau gūst popularitāti, un finanšu pakalpojumu sniedzēji piedāvā iespēju kopīgi radīt vērtību vai vismaz gūt savstarpēju labumu, abām pusēm uzņemoties risku. Islāma bankas, pamatojoties uz darījumu attiecību un partnerības pieeju, piedāvā Šariatam atbilstošus finanšu pakalpojumus, piemēram, *sukuk* (Islāma obligācijas), *istisna* (būvniecības finansēšana), *murabahah* (preču tirdzniecības finansēšana), *musharakah* (kopuzņēmums) un *ijarah* (Islāma līzings).

Secinājumi. Nav lielas atšķirības starp tradicionālo banku un Islāma banku sniegtajiem pakalpojumiem jebkurā jurisdikcijā. Islāma bankas savā darbībā strikti ievēro Šariatā noteiktos pamatprincipus: aizliegums saņemt procentus vai nodarboties ar augļošana, augsti ētiskie standarti, morālās un sociālās vērtības, atbildības un biznesa risku dalīšana. Islāma bankas darījumus slēdz un finansē tikai Šariatam atbilstošās nozares, t. i., tās nav saistītas ar spēļu industriju, tabakas, alkohola un cūkgaļas ražošanu un pārdošanu, kā arī pornogrāfiju, tātad finansēti tiek tikai ētiski darījumi, kas nerada apdraudējumu sabiedrībai. Šariats nepieļauj augļošana, jo, kad augļošana inficē visu ekonomiku, tā apdraud labklājību ikvienam, kas dzīvo šajā sabiedrībā. Valstīs, kurās finanšu sistēmas tiesiskais regulējums noteikts civiltiesību principos un normās, arī ir iespējams un tiek sniegti Šariatam atbilstoši finanšu pakalpojumi, bet pagaidām vēl ir ievērojama atšķirība tradicionālo un Islāma banku attiecībās ar sabiedrību.